

HOGYAN TANULTAM MEG ÍRNI?

A napsütéses hosszú ősre kegyetlen tél következett abban az esztendőben. A nagy hófúvások betemették a házunkat, nem lehetett mozdulni, se ki, se be. A vasárnapok csakolyanok voltak, mint a hétköznapiak, lelkes állat nem vetődött felénk soha, s nekem nem volt egyéb mulatságom, mint hallgatni a szelek üvöltözését. A szelek nagyon oda voltak szokva a padlásunkra, s én már a szavukról megismertem, melyik az északi, melyik a déli, melyik fúj Dunáról, melyik Tiszáról. Álmatlan éjszakákon sokat elhallgattam, mikor összevesztek a széltestvérek a nádtetőn, és harsogva-zúgva kergették egymást ki s be a szelelőlyukakon.

Egyszer el is határoztam, hogy elbújok a kémény mellett, és meglessem a szélfiúkat. Különösen a napkeleti széllel szerettem volna összebarátkozni, mert arról Messzi Gyurka barátom, az öreg csősz azt mesélte, hogy az a legkedvesebb fia a hajnalnak, piros köpönyegje van és aranykoronája. Persze, az ember nem láthatja színről színre a szelet, csak a leheletét érzi, de ha egy árvalányhajszálat úgy tud az útjába tenni, hogy el ne libbenjen, abban megbotlik, és megmutatja az emberi alakját.

Egyszer napáldozat felé a Mária-képre akasztott csokorból csakugyan ki is húztam egy szálat árvalányhaját, kiszöktem a konyhára, kinyitottam a padlásajtót, és megindultam fölfelé. De a kinyitott ajtón a szél sebesebben jött lefelé, mint ahogy én fölfelé mentem, s olyan gorombán taszított hanyatt, hogy az igazán nem illett egy királyfihoz.

Estemben azonban magammal rántottam a grádicsról valami ottfelejtett, rossz skatulyát, amely tele volt rozsdás szögekkel. Ezt én úgy fogadtam, mintha a szélpajtás hajította volna utánam ajándékkul.

Hiszen egyetlen szöggel is nagyon szépen el lehet játszani, hát még ha egész marékka van belőle! Az maga eltartott egy hétig, míg a rozsdát letisztogattam róluk. Aztán előhúztam az ágy alul a kukoricamorzsoló kis széket, s abba belevertem a szögeket kalapáccsal, azután kiszedtem őket harapófogóval. Mikor készen voltam, akkor elülről kezdtem az egészet, s külön nevet is adtam minden szögnek. Egy nagy gömbölyű szög volt a kutyafejű tatár, arra mindig különösen nagyokat ütöttem.

Ez igazán nagyszerű játék volt, de utoljára már úgy ki volt lyuggatva a kis szék, mint a rosta. Akkor aztán a búbos kemencébe próbáltam beleverni a szögeket, de ez nem nagyon tetszett. Mert a tapasztott sárfalba nagyon könnyen belementek a szögek, és kihúzni is nagyon könnyű volt őket.

De nemcsak nekem nem tetszett ez a multság, hanem szülémnek se. Mikor észrevette, hogy miben mesterkedem, szelíden megpirongatott, hogy minek bántom a kemencét, mikor a kemence se bánt engem.

– Kemence? – néztem rá csudálkozva. – Hát ki bántja a kemencét? Én az öreg óriásnak vertem szögeket a hasába, aki elnyelte Jancsit meg Juliskát.

Édes szülém aggodalmasan csóválta meg a fejét, és panaszosan fordult édesapámhoz, aki halkán füttyörészgetve varrogatta a juhbőrből való ruhákat:

– Nézze már, apja, miket eszel ki ez a bolondos gyerek! Attól félek, hogy nem egészen úgy szolgál szegénykémnek az esze, mint más rendes embernek.

Ebben lehetett valami igazság, mert én akkoriban még a kukoricacsutkáról is azt hittem, hogy az valaki, és az ajtókilinccsel csakúgy el tudtam beszélgetni, mint a mozsártörővel. Nekem a világon minden élt, és én mindig egészen tisztán megértettem még azt is, mit ketyeg az óra, és mit gondol magában az az oroszlán, aki rá volt festve az óra számlapjára, szép nemzetiszín bundában, kétszer akkora pipacsvirágok közé, mint ő maga.

Például ebben a percben is, mikor édesanyám nyugtalankodva nézett rám, meghallottam, hogy a macskabagoly elnyávogta magát kint a tetőn, és mindjárt tudtam is, mi baja szegény macskabagolynak. Az a baja volt, hogy leejtette a pápaszemét, és azért sírt, mert nem volt, aki föladjá neki, le meg nem szaladhatott érte, mert pápaszem nélkül nem láthatta lefelé az utat. Nagyon megesett rajta a szívem, és szerettem volna kiszaladni hozzá, hogy segítsek rajta, de édesapám odaintett magához. Azt kérdezte tőlem, mit szólnék hozzá, ha iskolába odaadna Kесе kalaposhoz.

– Mert ott van már az idő, gyerelem, és olyan oktanul csak mégse nőhetsz fel, mint a lósóska az árokparton.

Azt hiszem, akkor estem gondolkozóba először életemben. Fülhegygyel hallottam már én egyet-mást Kесе kalaposról, de azok nem voltak valami szívidámító dolgok. Ez a jó ember csak nyáron foglalkozott kalaposmesterséggel, télen beállt tanítónak. Persze csak olyan vad tanítónak. Szegény emberek adták a keze alá gyereküket, akik messzillelték vagy drágállották az igazi iskolát. A Kесе kalapos iskolájában nem kellett se könyv, se írka. A kalapos az ajtaja felső felére fölírta krétával az ábécét, s a gyerek addig rajzolta őket az alsó felére, míg egészen írástudó nem vált belőle. Meg lehetett tanulni minden betűt, csak az ipszilont nem. Arról azt tartotta a kalapos, hogy az nem magyar betű, és azt nem is tanította. Aki az ő iskolájában nevelkedett tudóssá, azt arról lehetett megismerni, hogy mindent *i*-vel írt, amit más rendes ember ipszilonnal. Az ő diákjai nem azt kérdezték egymástól, *hog*y vagy, hanem azt: *h*og*i* vag*i*?

Én azonban nem találtam szép játéknak sem az egyik iskolát, sem a másikat. Mire való az iskola? A sárgarigók se járnak iskolába, a gyíkok se járnak, mégis egészen jól megéltek. Az édesapám se járt iskolába, mégis olyan madarat

tud cifrázni a subára, hogy majd megszólal. Aztán meg Messzi Gyurka mesélt nekem mindenféle híres királyfiakról, de azt egyikről sem mondta, hogy iskolába járt volna. Azok mind jeles vitézek voltak, úgy vagdosták le a sárkányok fejét, mint én a vadmákokét, de azt sose hallottam, hogy olvastak volna vagy írtak volna. Hiszen olvasni olvas az ember, mikor megolvassa, hogy hányat szól a kakukk, vagy hogy hány tojás van a vércsefészekben, de azért ugyan nem érdemes iskolába járni. Írni is ír az ember szűcskrétával a láda tetejére, vagy sárga földdel a ház falára mindenféle szép lovakat, huszárokat, akasztott embereket, de annak mindnyájának van értelme. Hanem mindenféle krikszkrakszokat firkálni, amik semmihez se hasonlítanak ezen a világon, ugyan mire való ilyen bolondságokat csinálni?

– Szeretném, ha ember lenne belőled, gyerekem – rezzentett ki apám abból a nagy hallgatagságból, amibe beleestem, míg ezeket elgondoltam.

– Az is leszek, édesapám – feleltem rá hirtelen, de aztán jobbnak láttam lenyelni a többit, amit mondani akartam. Hogy ember lesz énbelőlem, nem is kicsi. Címeres nagy úr, ország bírója! Csak én egyszer nyomára jöjjenek azoknak a kincseknek, amiknek a bűbájos Küsmödi a tudója.

Persze, a Küsmödi kincsei meg nem menthettek volna engem a Kese kalapos iskolaműhelyétől, ha drága jó édesanyám meg nem ment. De ő az ölébe húzott, és megcirókálta a bozontomat.

– De ilyen télben nem adom ám ki szegénykémet a házból. Gyenge virágszálam, dehogy ereszttem ki ebbe a vad időbe! Tél fagyában, hófúvásban botorkálni, hogy engedhetném! Hóban elbukna, jégen elcsúszhatna, rossz gyerekek megkergethetnék, kutyák megszaggathatnák. Kese kalapos tudományát nyáron is megtalálhatja. Aztán meg annyit én is tudok, mint az a vén szeleburdi. Ne félj, kincsecském, úgy megtanítlak én téged írni, olvasni, hogy püspökkorodban se felejtet el!

– No, azt megnézzük – nevette el magát édesapám. Én magam is azt gondoltam, hogy no azt szeretném látni, mikor énbelőlem szülém tudós embert csinál.

Hát pedig azt csinált. Olyan fortélyt eszelt ki, amilyen csak anyaszívektől telik.

Akárhogy fűtötték a búbost, a malomszoba ablaka egész télen át ki nem engedett. S az a befagyott ablak volt az én szobatáblám, édesanyám gyűrűs ujjra rajta a palavessző. Lesz-e valaha a világon gyémántból faragott íróvessző, mely drágább lehetne a munkában megbámult, jeges vizekben megvörösödött, éles szelektől reszelősre fűjt vézna ujjnál, mely sütés, főzés, mosás, mosogatás után fáradhatatlanul kopogott a jégvirágos üvegen? És lesz-e valaha a világon szépírómester, aki utánozni tudná azokat az ide-oda csúszkáló, hol hanyatt

vágódó, hol orra bukó furcsa ákombákomokat, melyek korcsolyázó tündérek szeszélyes lábnyomához hasonlítanak.

Sokat sírtunk, sokat kacagtunk azon a télen. Voltak gonosz, makacs betűk, amelyek nem akartak szót fogadni tanítómesterünknek se, és voltak kedves, derék, barátságos betűk, amiket az én ügyetlen ujjam is egyszerre elő tudott hívni. A *g* betűnek sohase fogom megbocsátani azokat a könnyeket, melyek a világ legdrágább szeméből omlottak miatta. S az *o* betűre mindig úgy fogok gondolni, mint áldásra nyitott szájra. Ezt kedveltem legjobban, mert ez volt a legkönnyebb. Le tudtam írni a számmal is, csak rá kellett lehelnem egész közeli az ablakra. Egyszer ugyan odafagyott az orrom hegye, de édesapám megvigasztalt azzal, hogy marad abból elég, ha a fele lefagy is.

A világból pedig csak annyit láttam ezen a télen, amennyit a jégbe karcolt betűkön keresztül látni lehetett. Fagyott madarakat a hóban. A Báró cigány rőzseszedő gyerekeit. Néha egy-egy ijedt nyulat. Egyszer messziről az öreg Küsmödit is láttam egy nagy *H* betűnek a létrájában.

Azon az estén ezt a szót kapartam bele a jégvirágok mezejébe:

KINC2

Édesapám odaállt mögém a mécssessel, hogy jobban lássa, mit dolgozom. A betűk árnyéka óriássá nyúlva vetődött ki a hóra, s úgy reszketett a mécs lobogásában, mint valami varázsírás.

– Te, az *S*-et megfordítva írtad – kacagott édesapám –, nézd, így kell azt írni.

Azzal a körmével egy rendes *S* betűt hasított az ablak jégébe. De én ravaszul csóváltam a fejemet, hogy engem nem lehet bolonddá tenni. Tudom én, hogy az az igazi, amire szülém tanított.

S ha gyorsan írok, most is sokszor megesik velem, hogy megfordítva írom az *S*-et, mint ahogy falusi szabók cégtábláján látni. S mikor észreveszem a hibát, mindig teleszalad a szemem könnyel, és megcsókolom a szívemmel a ráncos öreg kezét, mely a kígyóbetűt először mutatta meg nekem.